

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

QC
989
.56
J25

A 914,407

Jakšić, Vladimir

54

Заведение
МЕТЕОРОЛОГИЈСКО ЗАВЕДЕНИЕ

у
Србије

С Е Р Б И Ј Е

основано

ВЛАДИМИРОМЪ ЯКШИЊЕМЪ,

Професоромъ у Кн. Србс. Лицею и многій учены
Дружства членомъ.

У БЕОГРАДУ,

Книгопечатня Книжества Сербскогъ.

1857.

QC

989

.56

325

7-26-43.200

Прошла 1856. година остаће достопаветна у летописима напредовања наше народне просвете и томъ причиномъ, што е у истой години новъ еданъ научный институтъ у нашемъ отечеству основанъ. И Србія се сада дичити може са многобройнимъ метеорологійскимъ становима, као — може-быти — мало коя држава, а премного ий има, где се за ово іошъ до-сада ништа предходно ние радило. Предавајући ученымъ людма получене податке, већъ напредъ осећамо, да ћемо ий яко обрадовати, а у исто време и за наше ий отечество неодолливо заузети, кое толико значи, као гадъ бысмо му задобили снажны политичны рачителя и моралны покровителя: еръ на западу су данасъ учени люди руководители явногоъ мишлѣня, пакъ тимъ и на дела свои правителства непосредный упливъ упражняваю.

Іошъ за времена мого академичкогъ живота схватио самъ савршено благотворне последице, кое за народну привреду проистичу изъ точного познаваня климатичны одношя едне землѣ. Нарочито поднебіе има решителногъ уплива на разновидность и количину производа царства бильногъ а одъ чести и животнянскогъ, ово се пакъ у важной едной грани приватне привреде може свакій данъ приметити. Вративши се пре десеть година у предрого о

1*

течество, с-места, поредь продуженогь проучаваня народно-привредны дела, и као забаве ради, започнемъ и погодописна бележеня, одъ кон е доста већъ у „Гласнику“ печатано, а нарочито пространо у управо сада изишавшой осмой свески овогь единаитогь научногь органа у србскомь княжеству. У то исто време, т. е. съ почеткомь 1848. год., и многе су друге државе почеле радити погодописне послове, дотле само на поедине градове ограничєне, као: Русія, Пруска и Аустрїя, пакъ о томе су већъ и драгоценя дела на светъ издаде. Да быхъ многа теоретична само правила науке о народной привреди сходнїе цели употребити могао, пакъ по прилици и практично обратио, нетумарајући по помрчини двоумлїня, но лучу известности за пратиоца имаюћи, одмахъ се одамъ и на проучаванїе државописны истина наше политичне задруге, пакъ ако самъ у томъ и непрорачунїе муке поднети морао, то се ипакъ баремъ съ чистомъ савести тешити смемъ, да е мой трудъ съ успехомъ увенчанъ, а получена народно-економна начела бистра су као кристалъ. Статистична надлежательства играю у државной машини тако важно коло, да їй се данасъ ни една христїанска влада лишавати несме, еръ као што великїй какавъ трговаць безъ доброустроеногь кнїговодства съ пола само успеха радию свою води, исто тако и данашня правительства никакавъ проектъ закона пре у животь непуштаю, докле се дотичне статистичне истине за советъ незапытаю и добро нерасуде. Изъ подобногь побуђеня и я самъ іошъ пре шесть година нашемъ високомъ правительству поднео предложенїе о устройню статистичногь бюро-а, али се оно по своіой важности ние могло оценити, ямачно изъ узрока, што недостаю довольни явни фондови, кои се за издржаванїе реченогь надлежательства употребити имаю. Међутимъ я у пред-

узетој радњи истраживања статистични података нашегъ отечества ни-мало неклонемъ духомъ, већъ шта-више са свакомъ знаѣномъ економномъ истиномъ и већу ревностъ за одкривањъ друштвенихъ појава развѣмъ, сачинавајући притомъ следствена комбинаціе. Не толико случайно, колико по средству занимања управляјући се, и многа друга правителства споише своје метеорологійске институте са статистичнимъ надлежателствима, као; Прусска, Виртембергъ и т. д., те тако я іошъ и већій моралній нагонъ добѣмъ, да од-давна већъ здружена статистична и метеорологійска испитивања и разгранамъ по мери мои матеріалны и душевны сила, очекивајући међутимъ за поменуте послове и већій полетъ помоћи високе власти земаљске.

Срећнимъ за мене догађамъ, у следству преиначеногъ расположења предавана учебны предмета у княжеско-србскомъ лицею пре две године, улучимъ прилику путовати по западној Европи научне цели ради, те тако за едавъ заосталый предметъ оставивши заступника у предаваню, скоро десетъ месецій проведемъ на путу - по Италији, Француской, Белгији, Германіи и Аустрији. Поцрпена научна зная наградила су ми многостручно поднесеный трудъ, као што ми е и сабрано искусство далеко дражіе одъ потрошеногъ матеріалногъ блага. Томъ приликомъ ползовао самъ се уедно, да и наше, истина споро напредуюће учено друштво, пакъ тимъ посредно и наше мило отечество упознамъ по страномъ свету. Ученымъ академіяма у Млетцима, Милану, Турину, незаборавльномъ Флоренцу, Паризу, Бриселу, Минхену и Бечу предамъ на даръ друштвеный органъ „Гласникъ“, као првенаць србске књижевности у Србији, пакъ тимъ скопчамъ и књижевну узаймность наши списателя са образованомъ Европомъ. Обвезателна честитана и по-

хвалителна ободраваня одъ өзгре европске просвете была су одговоръ а и духовна награда пишућимъ юнацима майке Шумадије.

Између остала разговора по струци народопривредной и државописной, са властнимъ у предмету мужевима, саобштавао быхъ њмъ и мою давнашню намеру, што се тиче заводеня погодописны станова у Србији, на кое самъ само одобравајуће и ободравајуће мишлѣнѣ са похваломъ получію, да се таква предузећа съ великомъ користи за науку у слабо испытаномъ полуострову хемускомъ што пре и у дело приведу. Међутимъ я самъ и многе препоруке просто изоставити морао, као: сматраня съ барометромъ, избирањъ планински точкѣй за термометаръ, и т. д., почемъ самъ увидію, да се тиме увеличава трошакъ безъ равне вредности у практичномъ употребляваню за јошъ слабо научену публику као што е наша. Съ ветераномъ естествены наука, г. *Кетеломъ* у Бриселу, такође самъ разговоръ водію, пакъ изъ тогъ самъ града и позивъ на саотечественике пустію, да се за негованѣ физикальны наука, нарочито метеорологіе, спреме. У Бечу, као најближемъ нама научномъ централномъ месту, обратимъ се на тамошній метеорологіјскій институтъ, помоћи његовогъ чиновника, др. *Лукаса*, наручимъ и све за метеорологію нужне инструменте за двадесетъ станова у нашемъ отечеству. Овомъ се чиновнику мое предузеће тако омилило, да е свою службу оставляјући, издавао наручбине за грађенѣ оруђа, уобште веселію се као да се нешто оснива за вечность. Изъ узрока што се изискуе велика еднообразность у инструментима, исти тако брзо нису готови могли быти, па тако самъ првый транспортъ текъ предъ Ускрсь прошасте године добію, и то не много више него *за десетину станова.*

Написавши, као што самъ по своѣмъ благодареню за сходно цели држао, наставлѣннѣ будущимъ сръбскимъ погодописательима, кое єи у осмоѣ части „Гласника“ већъ печатано, кренемъ се првы дава Априла месеца на путь, пунъ увереня, да ћу у предузетоѣ намери савршено успети. Другчиєниє могло ни быти. Многи мои приятели, међу коима и саученици, но много више приятели и негдашнѣи другови могъ почившегъ отца, съ усхищенѣмъ поздравляху мое лепо предузеће, изушћуюћи и по гдекою, за патриота умиляту речъ. Неописана є была готовость, коіомъ су избрани бележителиє примали инструменте на рукованѣ, тако, да су се неки свойски жалили, што су као начули да ће иѣ други у послу заменити. Докъ иѣмъ съ почетка јошгъ наравъ схватио быо нисамъ, напоминаю самъ, како ће неку, истина не велику новчану награду за свой трудъ имати, на кое бы сви безъ разлике са некимъ поносомъ: „ниє нужно“ одговарали, чимъ су мене мало збуиввали, єръ су као прави сръбски синови тимъ само казати хтели, да не каквомъ смерномъ, но обштемъ отечеству услуге чинити решаваю се. Ова се къ науци наклоность яснѣиє и тимъ доказує, што су многи, само по писменоѣ препоруци, ишли у станове већъ радеће, тамо инструменте примали и у рукованю съ ѣнима упражнявали се, нежалећи труда, нити трошка штедећи. Недобивши сви оруђа наведенцуть, но одъ времена на време, многи одъ саотечественника, изъ свою разреда друштва, указивали су ми приятельство, што су безъ икакве награде, єдинствєно изъ любви къ отечеству и къ науци, инструменте у избранєиє станове носили и тамо иѣ невредимє предавали. Хвала иѣмъ свуда и свагда.

У првомъ, изъ Брисела на Видов-данѣ 1855. год. наданомъ позиву назначіо самъ дванаєсть станова

за погодописна бележена у нашемъ отечеству, но приспевши у Бечъ и разабравши, да у Аустрији такovy већъ више одъ стотине има, следователно на близу 100 четвероугольны миля по една, а я се решимъ да ий двадесетъ заведемъ, како бы се и мы похвалити могли, да неке науке ревностнiе одъ други народа негуемо, пакъ заоста ни едне землѣ юшъ нема, у коiой бы погодописни станови чешћи были одъ наши, почемъ ћемо већъ на четрдесетъ миля бровати едну. Међутимъ сви станови юшъ нису подпуно оруђима снабдевени, будући да та у скупномъ брою юшъ изъ Беча ни стигла нису, али се поуздано надамъ, да ће наши станови найдалѣ крозъ по године у пуномъ брою свимъ нужнимъ инструментима метеорологiйске опыте чинити.

До-сада имамо деветнаестъ радећи станова, кои намъ концемъ свакога месеца, по новомъ календару, своя известiя редовно шалю. Имена и характеръ гг. бележителя ово су:

- 1) *Максимилианъ Ханткенъ*, рударскiй землемеръ у Майданпеку; 2) *Стефанъ Мачай*, варошкiй лекаръ у Шабцу; 3) *Владимиръ Ивановићъ*, правит. економъ у Топчидеру; 4) *Живко Стоиловићъ*, телеграфиста у Крагуевцу; 5) *Иованъ Антонiевићъ*, телеграфиста у Алексинцу; 6) *Стефанъ Николаевићъ*, телеграфиста у Ягодини; 7) *Панта Поповићъ*, ћаконъ и учитель у Тополи; 8) *Андрiя Буђевацъ*, стари учитель у Карановцу; 9) *Живко Ковачевићъ*, стари учитель у Пожаревцу; 10) *Иованъ Царевићъ*, стари учитель у Крушевцу; 11) *Милошъ Гавриловићъ*, стари учитель у Лозници; 12) *Светозаръ Ђорђевићъ*, стари учитель у Валъву; 13) *Спиридонъ Поповићъ*, стари учитель у Ужицу; 14) *Стефанъ Миросављевићъ*, стари учитель у Чачку; 15) *Стефанъ Костићъ*, стари учитель у Брусници; 16) *Иованъ Миловановићъ*, учитель у Рапшкoй; 17) *Милiа Поповићъ*,

учитель у Неменкућама; 18) *Михаилъ Николићъ*, учитель у Убу; 19) *Александръ Радовановићъ*, учитель у Паланци, и 20.) *Ћира Мирковићъ* Управитель Гимназіе Неготинске.

Прва два господина већ и по имену познати се могу, да су само прирођени Срби, али чинећи погодописна сматрања, самимъ деломъ показую, да свое ново отечество любе, почемъ му у Европи важность и име подићи труде се.

Друга су четворица млади и ревностни србски чиновници, кои сећаюћи се искрено саобщены їмъ знаня известителъмъ, у найвишемъ србскомъ училишту, на найплеменитиї начинъ ударъ съ негованъмъ омильне му науке вратити стараю се.

Сва пакъ остала господа спадаю у редъ најчеститїегъ и најпатріотичнїегъ нашегъ друштва, коє се за малу награду служби наше православне цркве и храма минервиногъ посвећує. Учительи су сви безъ никаквогъ изузетка примали понуђена оруђа, пакъ при свему томе, што међу њима и таковы има, кои подобна оруђа никадъ пре тога ни видели нису, — но ово неслужи їмъ за прекоръ —, ипакъ се употребляваню исты срцемъ и душою одаю. Изборъ особа, спремаюћи се за учительско званїє, нив лака стваръ, па кадъ онако добродетелне и за свой позивъ пунолетне мужеве видимо, то неможемо пропустити, да непризнамо вештїну и беспристрастность гг. главны управителя школа, мога почитаня достойногъ пре двадесетъ година у Крагуевцу бывшегъ професора *Петра Радовановића*, и патріотичногъ книжевногъ саделателя *Милована Спасића*.

До данасъ имамо већ и осмо погодописно известїє, и то за месецъ Декемберъ, коє овде у чести саобщити за дужность држимъ:

I. Температура воздуха по Цельсию.

Брой	Станъ.	найвисша, с т е п е н і й.	найнисша,	средня.
1.)	Лозница	6·74	2·63	4·68
2.)	Крагуевацъ	5·76	2·60	4·18
3.)	Валъво	6·14	2·10	4·12
4.)	Пожаревацъ	5·56	1·64	3·60
5.)	Убъ	7·45	-·84	3·30
6.)	Карановацъ	6·55	-·21	3·17
7.)	Крушевацъ	6·03	·26	3·15
8.)	Брусница	6·31	-1·17	2·67
9.)	Београдъ	5·05	·05	2·55
10.)	Ягодина	6·31	-1·31	2·55
11.)	Шабацъ	4·11	·48	2·30
12.)	Майданпекъ	3·88	-2·50	·69
Србія		5·83	·31	3·07

Лозница, найближе топлымъ югозападнымъ ветровима лежећа, и најблажю е климу у месецу Децемберу пр. г. год. имала, а Майданпекъ најстрожю, изъ узрока, што е одъ свою овде означены места найузвишеніи а и најдалъ западно лежи. Судећи по девето-годишњимъ у Београду полученымъ у истомъ месецу податцима, прошлый се месецъ Децемберъ показао доста благогъ карактера.

Г. Ханткенъ бележи топлотомеръ свакогъ сата одъ 6 у јутру почевши пакъ до 11 у вече, а такође и воздухомеръ, но о овоме ћемо на другомъ месту говорити.

II. Станъ неба и III. воздушни появи.

Брой	Станъ.	Д а н а				
		ведры,	прозрачны,	облачны,	ветров.,	наглов.
1.)	Валъво	13	10	8	9	12
2.)	Крушевацъ	12	8	11	3	1
3.)	Крагуевацъ	10	12	9	4	1

4.) Београдъ	9	15	7	6	4
5.) Шабаць	7	10	14	3	11
6.) Брусница	6	18	7	6	4
7.) Карановаць	6	19	6	11	8
8.) Ягодина	5	18	8	7	1
9.) Убъ	4	21	6	8	—
10.) Пожареваць	3	20	9	11	2
11.) Майданпекъ	2	20	9	11	10
12.) Лознаца	1	23	7	3	—
Србія	6	17	8	7	5

Што се тиче ведрѣ дана, имао њ њ месецъ Децемберъ пр. г. у средню руку, али облачны сасвимъ мало, кое се већъ и високомъ температуромъ доволно обясњава.

У овомъ месецу њв често бывало ветрова, а одъ седамъ назначены была су: 4 югъ, 2 кошава, 1 мапараць. ГГ. бележители веле: да е између 26. и 27. владала велика олуя, коя е у Рашкой кровове съ кућа свальвивала, тако су у Чачку и Брусници муњъ севале, у Рашкой, Ужицу и Майданпеку њ грмљавина се чула, а у Чачку изливъ Мораве тако е быо якъ, да е одъ њв више одъ 100 кућа у води огрезло. — Магле е сарамерно такође мало было.

IV. Атмосферскій талогъ.

Брой.	Стаяъ.	Д а н а			Париски линія.		
		кшны,	снежны,	скупа	кше,	снега,	скупа.
1.)	Ужице	12	2	14	35·82	4·90	40·72
2.)	Чачакъ	9	4	13	34·66	5·40	40·06
3.)	Валъво	5	3	8	26·30	12·20	38·50
4.)	Лознаца	8	2	10	25·64	7·80	33·84
5.)	Шабаць	3	3	8	19·87	12·66	32·53
6.)	Рашка	12	1	13	27·52	3·88	31·40
7.)	Брусница	6	4	10	21·22	9·04	30·26
8.)	Карановаць	9	3	12	21·24	7·50	28·74

9.)	Убъ	11	2	13	21·24	6·46	27·84
10.)	Београдъ	10	3	13	17·23	7·73	24·96
11.)	Пожаревацъ	5	3	8	19·08	5·42	24·50
12.)	Топола	5	2	7	16·88	6·18	23·06
13.)	Крагуевацъ	7	1	8	17·02	2·80	19·82
14.)	Космај	7	2	9	15·16	2·90	18·06
15.)	Алексиначъ	8	2	10	11·24	6·40	17·60
16.)	Ягодина	8	3	11	11·86	4·84	16·70
17.)	Паланка	7	3	10	9·18	6·86	16·04
18.)	Майданпекъ	8	2	10	9·69	2·55	12·24
19.)	Неготина	6	5	11	4·68	1·38	6·06

Србія	8	2	10	19·24	6·15	25·39
-------	---	---	----	-------	------	-------

У овомъ мѣсецу было в число кишны и снежны дана као и обично, али талога в, судећи по вишегодишњимъ београдскимъ податцима, са едномъ трећинномъ више накупљено. Збогъ узвишене своертикемперату мао в реченый мѣсець много више меше него снега, а требало бы да в сасвимъ обратнo испало, ерь у Новемберу, кои в, истина, имао далеко нижу температуру него у средню руку, а съ две трећине нижу одъ оне у Декемберу, ков се у Београду крозь десеть година нив случило, было в снега у ономъ размеру у комъ в кишна у Декемберу стояла къ снегу.

За многе одъ наши читателя одъ известне занимльи вости быће видити, у каквомъ су одношеню климатични появи у Француской у поменутомъ мѣсецу стояли, пакъ зато ий са онимъ у Србіи добивенимъ овде испоређуемо.

Србія.

Француска.

Београдъ.

	Г	о	д	и	н	а.
	1856.		7.		1856.	10.
Топлота	3·07°		··08°		4·56°	3·45°
Талогъ	25·39"		18·13"		28·00"	25·44"
<i>Дана: кишны</i>	8		6		11	10

Дана снежны	2	4	4	4
" ведры	6	8	5	5
" прозрачны	17	8	10	9
" облачны	8	15	16	17

По овомъ достоверномъ прегледу судећи овогодишній Декемберъ быо е у Србији а и у Француской топлии него пређашњѣ година, но разлика е кодъ насъ ипакъ већа. Талога е за чудо готово е однако у обе землѣ нахватано, а количина се у Француской средњѣмъ числу доста приближава, докле е кодъ насъ знатно већа у прошлой години него пређе испала. Дана съ атмосферскимъ талогомъ было е у обе землѣ као и обично често као и вердине у Француской, одъ кое е опетъ у Србији са штетомъ облачны дана прозрачны много забележено.

Г. Мачай, погодописатель шабачкій, предузео е, у следству мога предложѣня, бележити долазѣнъ и опадаѣнъ реке Саве, кое е истина труднаъ али за будућій водописъ Србији и врло користанъ посао. Следећий прегледъ обяснява нѣгове опыте, чинѣне у Шабцу.

Месецъ	Долазѣнъ и опадаѣнъ воде. Палаца.	Количина сакупљѣногъ талога у Шабцу и Ловцици. Одсеконъ.
Септемберъ	+ 50.	37·13'''
Октоберъ	— 51.	2·63'''
Новемберъ	+ 24 ¹ / ₂	31·65'''
Декемберъ 1 — 9	+ 30	—
" 10—14	— 9	—
" 15—19	+ 64	—
" 20—27	— 60	—
" 28—31	+ 61	—
Одсеконъ	+ 36	32·98'''

